

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора
Скочиляс-Павлів Ольги Василівни

на дисертацію Костюк Уляни Ігорівни на тему: «Судові органи як суб'єкти адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні», представлену до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Негативні тенденції, загрози довкілльового характеру в Україні у сучасних умовах посилюються недосконалістю вітчизняного законодавства, недоліками правового статусу публічно-правових інституцій, здатних протидіяти правопорушенням довкілльового характеру. У цих складних умовах довкілльового, управлінського, фінансового характеру, які негативно впливають на екологічну безпеку, вкрай важливим є удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні. Саме діяльність судових органів є запорукою забезпечення верховенства права, справедливості та оперативності розгляду справ у довкілльовій сфері, забезпечення професійного, оперативного та неупередженого розгляду відповідних справ та захисту довкіллевих прав громадян.

У цьому аспекті дуже важливим сьогодні є внесення змін до КАС України, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» задля посилення адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, оновлення наукової концепції удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні.

Відсутність сучасних комплексних наукових досліджень проблем діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, визначення шляхів їхнього подолання є вагомими чинниками, що спонукають науковців поглиблювати наукові пошуки у досліджуваній сфері.

Зважаючи на зазначене, проблема здійснення судовими органами адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні є однією зі складних, неоднозначних, актуальних тем дослідження, що потребує оновлення комплексного наукового підходу до її вирішення. Саме тому тема дисертаційного дослідження Костюк Уляни Ігорівни є актуальною, а результати її наукового пошуку мають наукову та практичну цінність, сама дисертаційна робота є однією із перших в українській правовій науці наукових праць, у якій комплексно проаналізовано суспільні відносини щодо здійснення судовими органами адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Науковий рівень дисертації і наукових публікацій Костюк У. І. засвідчується їхньою відповідністю положенням законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-XII, «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII, «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р. № 2623-III, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 року, схваленої Указом Президента України від 11 червня 2021 року, Указу Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» № 722/2019 від 30 вересня 2019 року, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021. Дисертаційна робота спрямована на втілення у життя наукового напрямку Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»: «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності в Україні», схваленого Вченою радою Національного університету «Львівська політехніка» від 24 червня 2014 р. (протокол № 5) та в межах теми науково-дослідної роботи кафедри цивільного права та процесу «Стратегія розвитку приватного права в умовах суспільних трансформацій в Україні» (№ державної реєстрації 0124U000286, термін виконання: 2024-2028 роки).

Науковий рівень дисертації Костюк У. І. засвідчений самостійністю наукового пошуку та широтою авторських підходів до дефініювання функцій судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, визначення основних юридичних, організаційно-правових, соціально-економічних гарантій реалізації адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля, ідентифікації напрямів покращення порядку розгляду довіллевих справ у рамках адміністративного судочинства з огляду на результати аналізу досвіду адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в зарубіжних країнах, формулювання пропозиції щодо підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні.

Підтвердженням належного наукового рівня дисертації є ретельно обрана емпірична й методологічна основа наукового пошуку. Емпірична основа представлена системою статистичних, аналітичних матеріалів, які стосуються довіллевої сфери та захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, судової практики 2018-2024 років, результатами анкетування 400 громадян України і 60 суддів місцевих та апеляційних судів з Львівської, Закарпатської, Тернопільської та Київської областей. Методологічну основу представлено як комплексне поєднання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання, зокрема діалектичного методу, методу аналізу, зокрема ретроспективного аналізу, індукції та дедукції, прогнозування й моделювання, системно-функціонального методу, методів класифікації, групування, статистичного методу.

Авторкою акцентовано на важливості потенціалу спеціально-правових методів для отримання якісних наукових результатів, зокрема порівняльно-правового, прогностично-правового, формально-юридичного, синергетичного методу, методу юридичного аналізу, правової герменевтики, юридичного конструювання. Розкрито практичну значимість залучення вищенаведеного

методологічного інструментарію та визнано його вагому роль у формуванні якісних теоретичних положень, концепцій, пропозицій щодо внесення ефективних змін до законодавства.

Результати наукового пошуку репрезентовані у достатній кількості наукових публікацій, виконаних на високому науковому рівні. Зокрема основні наукові положення та висновки дисертаційного дослідження відображено в публікаціях авторки, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, а також 14 тез доповідей на конференціях та інших науково-практичних заходах, які констатують апробацію результатів дисертації. Загальний обсяг публікацій становить 5,3 друк. арк., з яких авторці належить 4,9 друк. арк.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Новизна результатів проведених Костюк У. І. досліджень притаманна усім розділам дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження містить нові наукові висновки, які доповнюють наявні позиції науковців або відображають нові підходи до вирішення наявних правових проблем.

Серед положень, які вирізняються науковою новизною слід відзначити авторський підхід до дефініювання суб'єктивного права людини на безпечне для життя та здоров'я довкілля, юридичної категорії «адміністративно-правове забезпечення», визначення змісту та елементів адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, юридичних, організаційно-правових, соціально-економічних гарантій реалізації досліджуваного статусу судових органів.

У аспекті новизни представлених наукових результатів, особливої уваги заслуговують результати наукового аналізу особливостей адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля у зарубіжних країнах (Бельгії, Бразилії, Індії, Індонезія, Італії, Китаї, Франції, Швеції), ідентифікації шляхів адаптації цього

досвіду у довкіллевій сфері, вирішення проблеми діяльності судових органів як суб'єктів захисту цього права.

Вирізняються науковою новизною твердження авторки, що стосуються реформування чинного адміністративного законодавства, пропозиції щодо внесення змін до частини першої ст. 4, частини третьої ст. 5, ст. 245 КАС України, ст. 21 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» задля розширення прав громадськості у сфері судового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, посилення превентивного впливу судових органів на діяльність органів публічного управління у довкіллевій сфері.

Слід визнати високий науковий рівень новизни отриманих Костюк У. І. результатів наукового пошуку, їхнє істотне значення для науки адміністративного права.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Запорукою наукової обґрунтованості репрезентованих Костюк У. І. у дисертаційній роботі наукових положень є комплексність підходу авторки щодо дослідження різних теоретичних та практичних аспектів функціонування судових органів як суб'єктів адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, правових проблем такої діяльності та шляхів їхнього подолання.

У роботі представлено наукове обґрунтування сучасної авторської концепції підвищення ефективності функціонування судових органів як суб'єктів адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні. Обґрунтованості отриманих результатів слугувало дослідження не лише чинного законодавства України, але й іноземного законодавства (Бельгії, Бразилії, Індії, Індонезія, Італії, Китаї, Франції, Швеції), доктринальних підходів з досліджуваних питань. За результатами такого дослідження науково обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до частини першої ст. 4, частини третьої ст. 5, ст. 245 КАС України, ст. 21 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» задля розширення прав

громадськості у сфері судового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, посилення превентивного впливу судових органів на діяльність органів публічного управління у довкіллевій сфері тощо.

Для обґрунтування наукових положень і висновків авторка використала значну емпіричну базу, що складається зі статистичних, аналітичних матеріалів, які стосуються довкіллевої сфери та захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, судової практики 2018-2024 років, результатів анкетування 400 громадян України і 60 суддів місцевих та апеляційних судів з Львівської, Закарпатської, Тернопільської та Київської областей.

Структура дисертаційної роботи Костюк У. І. сприяла науковому обґрунтуванню отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Вона обрана з урахуванням теоретичних та практичних аспектів проблеми, сприяла належному висвітленню предмету дисертаційної роботи, забезпечила обґрунтованість основних положень роботи, засвідчила наукову та практичну значущість дисертації, високий рівень отриманих у процесі дослідження результатів, вміння належним чином аргументувати обрану наукову позицію. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (336 найменувань) та додатків (на 45 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 271 сторінка, з них 173 сторінки основного тексту.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Визначені дисертанткою наукові завдання виконані в повному обсязі, досягнута мета дисертаційного дослідження. Зокрема у дисертаційній роботі Костюк У. І. здійснено виконання важливого наукового завдання щодо комплексного аналізу особливостей функціонування судових органів як суб'єктів адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, визначення правових проблем такої діяльності та шляхів їхнього подолання.

Виконанню поставленого наукового завдання слугувала структура дисертаційної роботи, зумовлена метою і завданнями дослідження (дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків) та ретельно обрана методологія наукової діяльності.

Запорукою належного виконання поставленого наукового завдання стало ретельне обрання методології наукового пізнання.

Система методів наукового дослідження судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні представлена складною, з високим ступенем диференціації методів, використання потенціалу яких є вкрай потрібним для проведення комплексного дослідження окреслених у дисертації питань та досягнення поставлених у ній завдань.

Задіяно під час наукового пошуку систему філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання, зокрема потенціал діалектичного методу, методу аналізу, зокрема ретроспективного аналізу, індукції та дедукції, прогнозування й моделювання, системно-функціонального методу, методів класифікації, групування, статистичного методу.

Ґрунтовний підхід дисертантки щодо обрання методології наукової діяльності представлений у підрозділі 1.1 дисертації «Історіографія та методологія дослідження адміністративно-правового забезпечення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні».

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Ознайомлення з науковими результатами, сформульованими в дисертаційному дослідженні положення, висновками, рекомендаціями та пропозиціями дає підстави наголосити, що вони можуть бути використаними у: науково-дослідній сфері – задля наукового обґрунтування шляхів удосконалення адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні та напрямів

використання у нашій державі іноземного досвіду адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження Львівського інституту ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» від 03.01.2025 р.); освітній діяльності – з метою покращення викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Організація діяльності судів та правоохоронних органів», «Екологічне право», проведення лекцій і практичних занять з цих дисциплін, підготовки навчальної літератури (довідка про використання в навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» результатів дисертаційного дослідження від 03.01.2025 р. № 67-01-11); правотворчій сфері – задля покращення законодавства, що визначає основні юридичні, організаційно-правові, соціально-економічні засади реалізації адміністративно-правового статусу судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні; правозастосовній діяльності – з метою удосконалення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні (довідка про практичне використання результатів дисертаційного дослідження Львівського окружного адміністративного суду від 06.01.2025 р.; довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження Кам'янка-Бузького районного суду Львівської області від 02.01.2025 р. № 01-09/2/2025).

Отримані наукові результати можуть використовуватися задля удосконалення чинного законодавства України, зокрема внесення змін до частини першої ст. 4, частини третьої ст. 5, ст. 245 КАС України, ст. 21 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» задля розширення прав громадськості у сфері судового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні, посилення превентивного впливу судових органів на діяльність органів публічного управління у довкіллевій сфері тощо.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Наголошуючи на теоретичній та практичній цінності дисертаційного дослідження Костюк У. І., позитивно оцінюючи її загалом, слід наголосити на наявності окремих положень, що носять дискусійний характер та потребують детальнішого обґрунтування:

1. На ст. 56 дисертації авторкою зазначено, що особливу роль для адміністративно-правового забезпечення досліджуваної діяльності судових органів відіграє КУпАП. Вона констатує, що у цьому правовому документі визначені адміністративно-правові засади притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні довіллевих деліктів. Про які делікти йдеться? Деталізація таких правопорушень у змісті роботи слугувала б кращому обґрунтуванню інструментів протидії їм.

2. На ст. 80-81 дисертації дисертантка наполягає, що «на шляху підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення діяльності судових органів як суб'єктів захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні вкрай важливим є визначення стратегічних пріоритетів розвитку довкіллевої сфери». Проте незрозумілим залишається те, ким така стратегія повинна бути розроблена, які повинні бути головні положення такої стратегії, які реформи повинні бути закладені у її змісті?

3. На ст. 148 дисертації авторкою стверджується, що «з огляду на значний відсоток тих, хто підтримує широке залучення експертів до роботи судових інституцій у довкіллевій сфері, виклики у довкіллевій сфері, що зумовлені значним забрудненням довкілля України в період війни, потрібно віднайти оптимальний варіант їхнього організаційного залучення до розгляду довіллевих справ та захисту прав громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні». Це положення потребує обґрунтування під час публічного захисту.

4. Видається надто поверхневим підхід авторки до констатації потреби підвищення рівня спеціалізованих знань у довкіллевій сфері. Погоджуючись з тим, що високий рівень знань суддів у довкіллевій сфері є запорукою належного захисту

довкіллевих прав громадян, все ж потребує уточнення те, яким чином, на думку дисертантки, потрібно забезпечити підвищення рівня таких спеціалізованих знань суддів? Які потрібно реалізувати заходи у цій сфері?

Вказані зауваження носять дискусійний характер, певною мірою вони доповнюють об'єктивну характеристику практичної складності та значущості теми проведеного дослідження, підкреслюють вагомість внеску дисертантки у юридичну науку.

Відсутність порушень академічної доброчесності.

Під час ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. У дисертації не виявлено текстових запозичень, використання ідей, наукових матеріалів і результатів інших авторів без посилання на джерела та інших випадків порушення академічної доброчесності.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Костюк Уляни Ігорівни на тему «Судові органи як суб'єкти адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні» відповідає встановленим вимогам, є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають встановленим вимогам. Робота відповідає спеціальності 081 «Право».

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою і практичною значущістю здобутих дисертанткою результатів дисертація Костюк Уляни Ігорівни на тему «Судові органи як суб'єкти адміністративно-правового захисту права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в Україні» відповідає спеціальності 081 Право, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Костюк Уляна Ігорівна, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент:

**професор кафедри адміністративного та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»**

доктор юридичних наук, професор

Ольга СКОЧИЛЯС-ПАВЛІВ

Підпис засвідчую:

Вчений секретар

Національного університету

«Львівська політехніка»

Роман БРИЛИНСЬКИЙ